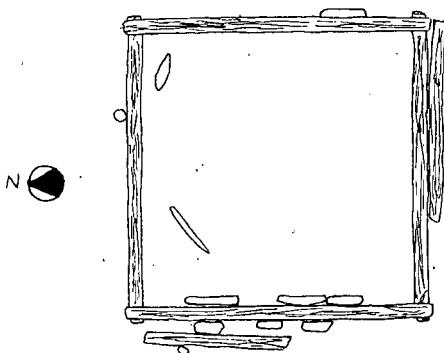

EEN HOUTEN WATERPUT UIT DE ROMEINSE TIJD IN SON EN BREUGEL

Tijdens ontgrondingswerkzaamheden op het resterende gedeelte van het eens hoog gelegen akkercomplex, genaamd de Hooidonkse Akkers, rechts van de straatweg Nederwetten – Breugel, ten zuiden van het Wilhelminakanaal in de gemeente Son en Breugel (coörd. 163.650 x 390. 500, k. bl. 51E) werd medio augustus van dit jaar een houten waterput ontdekt. Tijd voor het instellen van een gedetailleerd onderzoek was niet aanwezig en volstaan moest worden met het optekenen van de hoogst noodzakelijke gegevens.

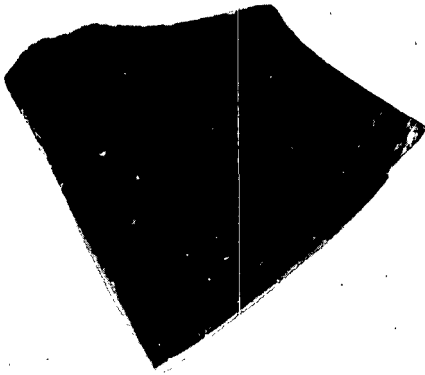
De insteek van de put tekende zich duidelijk in het vlak af als een ovaal van twee bij drie meter en verliep trechtersvormig naar beneden. Op een diepte van 2.60 m beneden het maaiveld kwamen de eerste bewaard gebleven houtresten aan het licht; zwakke houtsporen waren echter al 30 tot 35 cm hoger aangetroffen. Het bleek dat alleen het gedeelte beneden de laagste grondwaterstand was behouden. De constructie van de eikehouten put, behorend tot het vierkante type, was vrij eenvoudig. Horizontaal geplaatste planken (met een lengte van 110-115 cm, een

breedte van 15-17 cm en een dikte van 5 cm), waarvan aan beide uiteinden een hoek was uitgekeept, waren zo gelegd dat het uitstekende deel van de ene plank correspondeerde met de inkeping van de haaks erop staande. Deze constructie wordt algemeen aangeduid met de naam „halfhoutse lipverbinding”. Aan drie zijden waren er twee planken, aan de overblijvende zijde drie planken bewaard gebleven. Of het bovendeel van de put er ook zo heeft uitgezien, is niet zeker. Om nu deze planken op hun plaats te houden, waren er aan drie zijden verticaal geplaatste plankjes tegengezet, met een lengte variërend van 30 tot 70 cm en een stukje de grond in gedreven. Voor dit doel waren ze alle, één uitzondering daargelaten, van onderen aangepunt. Zo was de westkant verstevigd met 5 plankjes, waarvan 3 aan de binnenkant van de put, 2 balkjes (1 horizontaal liggend) en een paaltje. Aan de buitenkant van de noord- en oostzijde werden respectievelijk een paaltje en een plankje aangetroffen. Aan de zuidkant lag, parallel met de putwand, een balkje, terwijl in de put zelf nog 2, vermoedelijk weggezakte, plankjes gevonden werden (zie tek.). De vondsten uit de insteek, normaliter het meest geschikt

*Houten waterput Hooi donkse akkers
Gem. Son en Breugel.*

om de datering op te baseren, leverenden grotendeels moeilijk dateerbaar materiaal op. Als eerste moet genoemd worden een fragment van een violet glazen armbandje met zigzagvormig opgelegde gele glasdraad. Dergelijke armbandjes waren vooral tijdens La Tène C en D in zwang. Incidenteel kunnen ze ook nog in de Romeinse tijd gebruikt zijn (med. dr. G.J. Verwers, I.P.L.). Onder het aardewerk bevindt zich een doliumfragment, verder een groot oor, dat mogelijk van een amphoor is en, naast duidelijk op de draaischijf vervaardigd materiaal, stukken met een meer IJzertijd-achtig karakter. Het geheel kan misschien het beste met de term inheems-Romeins omschreven worden. Het overige deel van de vondsten bestaat uit botten, grote ijzerslakken en enige stukken maalsteen.

T.S. scherf uit put. (foto: W. v.d. S.)

Anders is het gesteld met het materiaal afkomstig uit de put: behalve enkele paardetanden kwam hier aan het licht een benedenwandfragment van een terra-sigillata-kom Dragendorff 29 met reliëfversiering (zie afb.). Deze versiering bestaat uit een zigzaglijn, waaronder een door guirlandes ingedeelde zone met daarin een vogel en een dertienbladige rozet. Boven de zigzaglijn is nog juist een schubmotief te zien. Het decoratieschema herinnert aan scherven als Knorr 1952 taf. 36c. Als datering wordt door Prof. dr. J.E. Bogaers en dr. J.K. Haalebos, O.G.A., Nijmegen, midden eerste eeuw na Chr., als plaats van herkomst Zuid-Gallië opgegeven. De scherf is dan een van de vroegste stukken van onze provincie.

De put lag nabij een onlangs opgegraven IJzertijd-nederzetting (onderzoek Instituut voor Prehistorie te Leiden) doch schijnt van iets jongere datum te zijn. Een nauwkeurige datering van de put is echter niet te geven. De terra-sigillata-scherf kan in dit geval enkel dienst doen als terminus post quem voor het moment waarop de put is dichtgeraakt. Afgaande op de literatuur op dit gebied betreffende de provincie Noord-Brabant (Knippenberg 1965) lijkt een plaatsing in de eerste eeuw niet geheel onmogelijk. Het overige vondstenmateriaal hoeft dit niet tegen te spreken.

De houtresten zijn ondergebracht in de afdeling prehistorie van museum 't Oude Slot te Zeelst. Rest mij nog hen te bedanken die bij de opgraving onmisbare hulp hebben verleend, m.n. pater Wiro Heesters, Jan en Nico Roymans uit Bladel, beiden Slot-medewerkers en vooral de draglinemachinist van de firma M. van Happen uit Son, zonder wiens medewerking de put verloren zou zijn gegaan.

Geldrop, november 1973

R.W. v.d. SANDEN

Lit: R. Knorr: Terra-Sigillata-Gefässe des ersten Jahrhunderts mit Töpfernamen. Stuttgart 1952.

W. H.Th. Knippenberg: Waterputen uit de Romeinse tijd te St-Michielsgestel en elders. Br.H. 1965.